

דף נט

'אף תרומת מעשר נטלת באומד ובמחשבה, ומעשר קרייה רחמנא תרומה...'. וחכמים חולקים על אבא אלעזר בן גומל וסוברים שאין להפריש תרומת-מעשר באומד. התוס' (כאן ובמנחות נד) צדדו לומר שלא נחלקו חכמים אלא לענין לכתחילה, אבל אם הפריש לפי אומדן ולא נתכוין להוסיף – אין נידון כמרבה על המעשרות ותרומתו תרומה. ובתירוץ השני כתבו שמחלוקתם אמורה לענין דיעבד, שלדעת חכמים הרי זה כמרבה במעשרותיו שהם מקולקלים. וכן כתב הרמב"ן (בגטין לא) והרשב"א (בביצה ג). וכן נראית שיטת הרמב"ם (תרומות ג, י). וזה שלא כדברי ה'כפתור ופרח' (כד) שבדיעבד – מה שעשה עשוי. וכן כתב בספר שערי צדק (לבעל החיי-אדם, י,יא), שכתב, כיון שבדיעבד תרומתו תרומה [ובלבד שלא נתכוין להוסיף], לכך מותר אף לכתחילה לעשות כן בדמאי. אך כאמור, מהרמב"ם ושאר ראשונים משמע שאף בדיעבד אין תרומתו תרומה. ולפי זה אף בדמאי יש להקפיד שלא להפריש באומד. ואולם פשוט הדבר שאם מפריש מהפירות באומד, אלא שמפרש ואומר שהתרומה תחול רק על אחד ממאה – אין זה בכלל 'אומד' כלל (עפ"י מעדני ארץ תרומות ג, י).

ע"ע שבט הלוי ח"ב רטו, ג בבאור מחלוקת התנאים בתרומות, אם תרומה עולה במאה ועוד או במאה – האם מהתורה תרומת-מעשר באחד ממאה במדויק, או מצותו מעט יותר משום אומד יפה, כמו שצדדו התוס'.

סיכום שיטות הראשונים בהפרשת תרומות ומעשרות באומד ובמחשבה – ע' ביוסף דעת מנחות נד-נה בשאלות ותשובות לסיכום, ובחולין ז.

'קרא לתשיעי עשירי ונשתייר עשירי בדיר' – כלומר, נשתייר לבדו. אבל אם נשתייר בדיר שנים או יותר – אין העשירי קדוש עד שיצא, וכיון שיצא – נתקדש (עפ"י חזו"א כו, ז).

ולשון הרמב"ם (בכורות ח, ח) 'וזה שנשאר בדיר מעשר אע"פ שלא יצא ולא ביררו' – פירושו שלא ייחדו בפירוש למעשר, אך אין הכוונה שלא ביררו מן האחרים, שהרי אין אחרים בדיר.

(ע"ב) 'היו לו י"ד טלאים והכניסן לדיר ויצאו ששה בפתח זה וארבעה בפתח זה...'. נראה שהמכניס עשר בהמות לדיר כדי לעשרן, ויש בדיר שני פתחים – ראוי לו למנותן כולם במנין אחד, גם את היוצאים מהפתח השני [וכמו בשיצאו שתיים כאחת בפתח אחד – מונה אותן שתיים, כך הדין בשני פתחים, וכל שכן כשיצאו בזה אחר זה].

והוא הדין כשיש לו יותר מעשר בהמות, יכול להוציאן בכמה פתחים ברצף מנין אחד – שאין הפתח קובע אלא מנין היוצאים מן הדיר הוא הקובע.

וכאן מדובר כשלא רצה למנותן במנין אחד אלא למנות בכל פתח מנין לעצמו (עפ"י חדושים ובאורים ז, ז).

עיי' עוד שם (בסק"ח) שצייד בסברה שכאשר יש לו י"ט בהמות, לכתחילה יש לו לכנסן בדיר שיש לו פתח אחד, כלומר למנותן במנין אחד [והתשע הנותרים אינם נפטרים אלא מצטרפים לגורן הבא כדלהלן], ולא ימנה בשני מנינים באופן שייפטרו ע"י מנין הראוי, שיצאו תשעה מכאן ותשעה מכאן, וכדלהלן.

ויש לעיין בדבר, הלא בכל אופן אין כאן אלא בהמת מעשר אחת, ומהי תיתי לחייבו להביאם לחיוב צירוף לגורן הבא ולא לסמוך על דין 'מנין הראוי' אף לכתחילה.

יתר על כן, אפשר שגם כשיש לו בהמות רבות מותר למנותן בכמה פתחים, כל פתח במנין בפ"ע, הגם שעל ידי כך מתרבים הסיכויים שיתמעטו המעשרות משום העודף שבכל מנין ומנין – וטעם הדבר, כי מעשר בהמה אינו כמעשר דגן שהוא חיוב

הפרשת בהמה אחת מכל עשר בהמות, אלא החיוב הוא רק להעבירם תחת השבט והעשירי שיצא – יהא מעשר, והרי העביר את כולם והעשירי שבכל העברה – עשהו מעשר. והלא אפילו מכירה ושחיטה לא אסרו חכמים אלא בהגיע הגורן, כי אין כאן ביטול מצות מעשר אלא גרם פטור, ולא שמענו שאסרו להעביר באופן שיוצרו עודפים. והרי סתימת הדברים מורה שמותר הדבר, אם לא משום מדת חסידות.

דף ט

כגון שמנה תשעה וכי מטא עשרה קרי חד מרישא – קסבר עשירי מאליו קדוש. יש לשמוע מכאן שאעפ"י שהבעלים ממאנים בקדושת העשירי, שלכך התחילו מנין חדש, בשביל לפוטרן במנין הראוי – העשירי קדוש מאליו, שמשמים מקדשים אותו בעל כרחו. ואעפ"י שלכאורה מעשר בהמה אינו שונה ממעשר דגן שאי אפשר לו לחול אלא מדעת הבעלים, כאן שונה, כיון שמנה כרצונו כל התשע, והתורה אמרה שהעשירי קדוש מאליו, הרי זה נחשב כאילו הסכים על קדושת עשירי (עפ"י חזון איש כו, ז).

רב כהנא אמר: למנין בהמות הוא קדוש. כתב החזון-איש (כו, ז) שמסתבר שאם מקפיד שלא יוקדש למנין בהמות אלא לפי מנינו – אין זה מעשר כלל, שאי אפשר להחשיב מנינו למעשר נגד רצונו. וכאן מדובר בטועה וסובר שאפשר שיחול למנין שלו, ובזה אנו אומרים שאין להתחשב במנינו וקדוש למנין בהמות. [ומקשה הגמרא ממתניתין – שגם במשנה מדובר שטעה].

– כתב ב'לקוטי הלכות' שיש לשמוע מן הסוגיא שאף על פי שמצוה למנות את כולן כסדר, 'אחד שנים שלשה...'. – בדיעבד שלא מנה אלא את העשירי – חל שם מעשר עליו. ובחזו"א (כו, ט) כתב שאינו מובן, הלא אם הביט על העדר כולו ונטל אחד מן העשר, שנינו במשנתנו שאין זה מעשר, הגם שמנה את העשירי שלקח. [וכנראה לדעת הל"ה יש לחלק בין יצאו אחד אחד מן הדיר, שהרי הם כמננים מאליהם, ובין עומדים ורבוצים] – וכאן שונה שאעפ"י שטעה במנין פיו וקרא לשלישי שני ולרביעי שלישי, מ"מ קרוי מנין כיון שהמנין מבורר בפיו ובלבו.

עוד כתב ב'ליקוטי הלכות' שאם לא מנה כלל – לא נתקדש העשירי. ומה שלדעת רב כהנא אם מנאן זוגות נתקדשה הבהמה העשירית שיצאה – לפי שיש כאן מנין, שמנינו של איש זה כך הוא, כשיספור חמש זוגות, השני שבזוג החמשי הוא אצלו העשירי.

ואילו הרש"ש הוכיח מדברי רב כהנא שאפילו ללא מנין כלל – נתקדש העשירי שיצא. וב'לקוטי הלכות' דחה דבריו, כאמור. אך החזו"א (כו, ט) קיים דברי הרש"ש, ובאופן שידעו הבעלים את מנינם כשיצאו, ומנין במחשבה מועיל גם ללא דיבור. כן הכריח בכמה ראיות.

אמר רבא: הואיל ואיתיה במנינא פרסאה דקרו לעשרה חד. נראה שרצה לומר, הואיל שיוודע מנינו לבסוף – הרי זה מעשר, כי מודה רב מארי שאפשר ליקדש לפי מנין בהמות כל שאי אפשר ליקדש לפי מנין ידיה, הלכך העשירי שיצא מתקדש אעפ"י שלא מנאם כסדר, ובלבד שידע את מנינם. ודוקא במנאן זוגות סובר רב מארי שאינו קדוש לפי מנין בהמות, מפני שאפשר להיקדש לפי מנין שלו, שהרי מנין זוגות הוי מנין לדעתו, אבל כאן שקרא למפרע ואי אפשר להתקדש לפי מנינו – מתקדש למנין בהמות.